

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof.univ.dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ**

**DOCTORAND,
Vasile MANICĂ**

TÂRGOVIȘTE – 2024

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

SOCIETATE, EDUCAȚIE ȘI VIAȚĂ SPIRITUALĂ ÎN BASARABIA (1812-1918) (REZUMAT)

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof.univ.dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ**

**DOCTORAND,
Vasile MANICĂ**

TÂRGOVIȘTE – 2024

Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, în 1812 și evoluția ei sub regim de ocupație au avut drept consecință producerea unui șir de schimbări politice, economice, sociale, spirituale și culturale a acesteia, care au exercitat o influență directă asupra locuitorilor din teritoriul nou-anexat. Schimbările care au intervenit prezintă un interes deosebit, deoarece cunoașterea lor permite elucidarea diverselor probleme care au determinat particularitățile evoluției regiunii sub regim țarist, contribuie la o abordare adecvată a multitudinii de probleme majore din cadrul relațiilor social-economice și politice ale Basarabiei cu Imperiul Rus în epoca modernă.

Pluralismul democratic, destrămarea URSS-ului și transformările politice care au urmat în Republica Moldova, au creat posibilități de deschidere mult mai largi pentru descătușarea științei istorice de dogmele ideologiei totalitar-comuniste, au pus în fața cercetătorilor sarcina de a studia fenomenele istorice prin prisma principiilor științifice general-umane în baza acestor principii, ce țin de spațiul Pruto-Nistean după 1812. În cadrul acestor probleme se înscrie și cercetarea noastră consacrată elucidării proceselor sociale, educaționale și religioase în Basarabia în perioada 1812-1918.

Abordarea tematicii la care a fost axată investigația noastră ne permite să determinăm complexitatea și caracterul contradictoriu a politicii țarismului în Basarabia, să explicăm dificultățile care au însoțit procesul de includere a regiunii în sistemul politico-religios al imperiului, să evidențiem cauzele menținerii unor particularități, tradiții în sistemul de administrare în teritoriu etc.

Importanța cercetării. Una dintre problemele și sarcinile de bază ale istoriografiei naționale este de a actualiza, valorifica și pune în circuitul științific subiecte istorice neexplorate până în prezent. Importanța acestei teme este determinată de faptul că ea constituie o nouă încercare de a realiza o sinteză a evoluției ce include numeroase aspecte controversate ale subiectului cercetat.

În urma studiului efectuat se vor putea contura următoarele semnificații valorice:

Studiul cuprinde un bogat material factologic, care va putea fi folosit pentru diverse scopuri: educative, didactice, instructive.

Demersul dat contribuie la întregirea tabloului privind evoluțiile sociale, educaționale, religioase și politice basarabene în particular și al istoriei Basarabiei în general.

Actualitatea cercetării. Problema privind anexarea Basarabiei și transformarea într-o gubernie rusească a fost studiată de către mulți cercetători, fiind publicate monografiile și studii, dar și articole în cadrul conferințelor științifice, simpoziunelor. Cercetarea problemei

menționate se impune și din considerentul că cercetările respective s-au axat pe studierea evenimentelor istorice de la particular la general. Istoriografia părtinitoare cu referire la procesul de rusificare ne-a determinat să expunem o nouă abordare a activității politico-religioase a spațiului Pruto-Nistean.

Actualitatea temei este determinată și de faptul că ea constituie o sinteză complexă a aspectelor sociale, educaționale și religioase în limitele cronologice 1812-1918, incluzând numeroase controverse ale subiectului de cercetare care pentru a fi elucidate, au fost analizate atât în interdependența lor, cât și în dinamica istorică ce a cunoscut-o. Tabloul activităților politico-religioase în cadrul cercetării este schimbat, orientându-se spre abordarea unor evenimente și personalități controversate ce au avut un impact enorm asupra procesului de rusificare a Basarabiei.

Scopul și obiectivele cercetării. Prin acest studiu ne-am propus analizarea și cercetarea perioadei 1812-1918 din perspectiva socială, educativă și ecleziastică. Ținând cont de complexitatea problemei, de importanța ei în contextul evoluției istorice a Basarabiei, de gradul și modul de cercetare, dar și de accesibilitatea documentelor de arhivă ne-am propus următoarele obiective:

1. Să analizăm specificul politicilor țariste în spațiul pruto-nistean;
2. Să apreciem impactul politicilor țariste asupra vieții social-politice și cultural-religioase din Basarabia;
3. Să elucidăm efectele politicilor imperiale la formarea elitelor basarabene.

Izvoarele cercetării. Specificul tematicii abordate a impus în primul rând o cercetare sistematică a materialului documentar dispersat în diverse instituții: arhivistice și biblioteci. Izvoarele pot fi clasificate în 3 mari categorii: documente de arhivă, documente publicate, studii primare (fundamentale).

Metodologia cercetării. Studiarea vieții sociale, educației și vieții spirituale pe parcursul unei perioade atât de mari poate fi analizat și studiat temeinic doar din perspectiva unui mecanism complex de cercetare cu care operează știința istorică contemporană.

Prin urmare, au fost implementate riguroase principii metodologice specifice științei istorice, studiul problemei fiind construit pe fundamentul următoarelor paradigme metodologice: principiul istorismului, principiul dialectic, principiul obiectivității și principiul istorico-cronologic. Printre cele mai efective metode științifice care au ghidat cercetarea și au constituit baza metodologică a lucrării enumerăm: metoda istorică, metoda comparativă, metoda analitică, metoda sistematizării, metoda cronologică, metoda exigezei.

Sumarul compartimentelor tezei: În partea introductivă este formulată actualitatea și importanța problemei abordate, sunt expuse scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, precum și sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea mai conține: lista abrevierilor, trei capitole divizate la rândul lor în paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie.

În **Capitolul I**, intitulat **BASARABIA ÎN PERIOADA ȚARISTĂ**, sunt analizate: problema etapelor de tranziție de la autonomie la gubernia rusească, politicile de rusificare a populației cât și reacțiile sociale ale populației și nobilimii în raport cu noile politici imperialiste. De asemenea în acest capitol am evidențiat metodele de deznaționalizare a administrației locale dar și a populației.

Capitolul II al tezei – **EDUCAȚIA ÎN BASARABIA**– include analiza politicii imperiale față de procesul educațional. În cadrul capitolului am evidențiat activitatea editorială și măsurile de cenzurare a acestora. La fel, este analizat rolul instituțiilor de învățământ pentru promovarea valorilor creștine, dar și a conceptelor politicilor de rusificare a familiilor de clerici. Capitolul conține și o analiză a activității Seminarului Teologic din Chișinău.

În **Capitolul III** al tezei, cu denumirea **VIATA SPIRITUALĂ ÎN BASARABIA** sunt analizate următoarele aspecte ale problemei, ca: manifestarea confesiunilor religioase, impactul politicilor țariste de rusificare asupra Bisericii, imaginea preotului basarabean în concepția publică.

Lucrarea finalizează cu **Concluzii** care reflectă tezele principale ce au rezultat din procesul de studiere a impactului regimului țarist asupra evoluției statutului social, educațional și religios în Basarabia.

Concluzii finale

După elucidarea situației sociale, politice și religioase în spațiul Pruto-Nistean sub ocupația rusă din anii 1812-1918, am formulate un șir de concluzii, care reies din conținutul lucrării. În cadrul acestei teze de doctorat, am investigat procesul complex și multidimensional de integrare a Basarabiei în componența Imperiului Rus.

Integrarea Basarabiei în Imperiul Rus a fost un proces complex și multidimensional, caracterizat printr-o combinație de coerciție și adaptare, de transformare și rezistență. Administrația rusă a implementat o serie de măsuri menite să consolideze controlul asupra regiunii și să promoveze integrarea acesteia în Imperiu, dar aceste măsuri au întâmpinat diverse forme de rezistență din partea populației locale.

Efectele politicilor de colonizare au fost și ele resimțite pe termen lung în structura demografică și socială a regiunii. Colonizarea a dus la creșterea diversității etnice și la schimbări în structura populației, cu consecințe asupra coeziunii sociale și a relațiilor interetnice. Aceste schimbări au creat un context complex în care identitățile etnice și naționale au interacționat și s-au influențat reciproc, generând atât conflicte, cât și procese de adaptare și sinteză culturală, populația locală manifestând opoziție față de politicile de rusificare și de colonizare prin diverse mijloace, inclusiv petiții, proteste și acțiuni de nesupunere civilă.

Pe plan cultural și educațional politicile de rusificare au avut efecte mixte. Deși administrația rusă a reușit să impună limba și cultura rusă în multe domenii ale vieții publice, rezistența locală a permis păstrarea și revitalizarea identității culturale românești. Astfel, în ciuda presiunilor de asimilare, identitatea națională moldovenească a continuat să existe și să se manifeste prin diverse forme de expresie culturală și politică, apogeul manifestul de rezistență reprezentând mișcările de renaștere națională la sfârșitul secolului al XIX-lea

În studiul nostru am evidențiat faptul că anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus în 1812 a marcat începutul unei epoci de transformare profundă în cadrul sistemului educațional. Politicile imperiale au fost orientate către rusificarea regiunii, cu scopul de a integra populația locală în sfera culturală și lingvistică a imperiului.

Ținând cont de înalta destinație a Bisericii în viața socială și culturală a unui popor, am analizat și am scos în evidență rolul acesteia ca centrul tradițional de spiritualitate și cultură. Tradițiile populare, prin îngemănarea lor cu ritul creștinesc, reprezintă o dovadă grăitoare atât a vechimii și a continuității neîntrerupte, cât și a unității confesionale a poporului român. De aceea în a doua jumătate a secolului XIX-lea, clerul basarabean este preocupat constant perenitatea valorilor naționale creștinești pentru cunoașterea și păstrarea nu doar a folclorului și tradițiilor dar și a valorilor care certifică vechimea și statornicia neamului românesc pe aceste meleaguri.

Studiul nostru constată că presa religioasă a contribuit cunoașterea învățăturii de credință, dar totodată se cere remarcat și impunerea unor concepte imperialiste prin intermediul publicațiilor enumerate în cercetarea noastră.

Deși politicile imperialiste au urmărit formarea unor slujitori devotați și loiali statului rus clerul basarabean a continuat să slujească cu devotament neamului românesc și credinței ortodoxe, păstrând și promovând valorile spirituale și identitatea națională în ciuda contextului istoric marcat de constrângeri. Preoții, deși încadrați într-un sistem care promova

ideologia imperială, au fost deseori implicați în mișcările de renaștere națională. Pe parcursul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, mulți dintre aceștia au contribuit activ la promovarea identității naționale românești, participând la evenimente culturale, redactând și publicând lucrări în limba română, și susținând inițiativele politice care vizau obținerea autonomiei și unirea Basarabiei cu România. Aceste acțiuni evidențiază importanța preoților nu doar ca lideri spirituali, ci și ca actori politici și culturali care au avut un impact decisiv asupra evoluției istorice a regiunii.

Concluziile acestei teze deschid noi direcții de cercetare, sugerând necesitatea unor studii suplimentare asupra impactului pe termen lung al integrării Basarabiei în Imperiul Rus și a modului în care aceste procese istorice au influențat dezvoltarea identităților regionale și naționale.

MINISTRY OF EDUCATION
“VALAHIA” UNIVERSITY OF TÂRGOVIȘTE IOSUD – DOCTORAL
SCHOOL OF ECONOMIC AND HUMANISTIC SCIENCES
FUNDAMENTAL FIELD: HUMANISTIC SCIENCES
DOMAIN: HISTORY

DOCTORAL THESIS

**PhD. SUPERVISOR,
Prof. univ. dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ**

**PhD. CANDIDATE,
Vasile MANICĂ**

TÂRGOVIȘTE – 2024

MINISTRY OF EDUCATION
“VALAHIA” UNIVERSITY OF TÂRGOVIȘTE IOSUD – DOCTORAL
SCHOOL OF ECONOMIC AND HUMANISTIC SCIENCES
FUNDAMENTAL FIELD: HUMANISTIC SCIENCES
DOMAIN: HISTORY

SOCIETY, EDUCATION, AND SPIRITUAL LIFE IN BESSARABIA (1812-1918)

SUMMARY

**PhD. SUPERVISOR,
Prof. univ. dr. hab. Sergiu MUSTEAȚĂ**

**PhD. CANDIDATE,
Vasile MANICĂ**

TÂRGOVIȘTE – 2024

The annexation of Bessarabia to the Russian Empire in 1812 and its subsequent development under an occupation regime resulted in a series of political, economic, social, spiritual, and cultural changes that had a direct impact on the inhabitants of the newly annexed territory. These transformations are of particular interest, as understanding them allows for the elucidation of various issues that shaped the region's evolution under Tsarist rule and contributes to an adequate approach to the multitude of major problems within the socio-economic and political relations between Bessarabia and the Russian Empire in the modern era.

Democratic pluralism, the dissolution of the USSR, and the ensuing political transformations in the Republic of Moldova created broader opportunities for the liberation of historical science from the dogmas of totalitarian-communist ideology. These changes have imposed on researchers the task of studying historical phenomena from the perspective of general human scientific principles, with a focus on the Pruto-Dniester area post-1812. Our research fits into this framework, dedicated to clarifying social, educational, and religious processes in Bessarabia between 1812 and 1918.

Addressing the subject matter of our investigation allows us to determine the complexity and contradictory nature of Tsarist policies in Bessarabia, explain the difficulties that accompanied the process of integrating the region into the Empire's political-religious system, and highlight the reasons behind the preservation of certain administrative particularities and traditions in the territory.

The Importance of the Research. One of the fundamental issues and tasks of national historiography is to update, valorize, and introduce into the scientific circuit historical subjects that have remained unexplored until now. The importance of this topic lies in the fact that it represents a new attempt to synthesize the evolution that encompasses numerous controversial aspects of the researched subject.

Following the conducted study, the following valuable significances can be outlined: The study includes a rich factual material that can be used for various purposes, such as educational, didactic, and instructive. This endeavor contributes to completing the picture of the social, educational, religious, and political developments in Bessarabia in particular, as well as the history of Bessarabia in general.

The Relevance of the Research. The issue of Bessarabia's annexation and its transformation into a Russian province has been studied by many researchers, resulting in the publication of monographs, studies, and articles presented at scientific conferences and

symposia. The research into this topic is also necessary because previous studies have focused on analyzing historical events from a particular to a general perspective. The biased historiography concerning the process of Russification has compelled us to present a new approach to the politico-religious activities within the Pruto-Dniester area.

The relevance of the topic is further highlighted by its complex synthesis of social, educational, and religious aspects within the chronological boundaries of 1812-1918. This research addresses numerous controversies surrounding the subject, which have been analyzed both in terms of their interdependence and in the historical dynamics they underwent. The representation of politico-religious activities within the study is reshaped, focusing on the analysis of controversial events and personalities that had a significant impact on the Russification process of Bessarabia.

The Aim and Objectives of the Research. This study aims to analyze and investigate the period of 1812-1918 from social, educational, and ecclesiastical perspectives. Given the complexity of the issue, its significance in the historical evolution of Bessarabia, the extent and manner of research, as well as the accessibility of archival documents, we have set the following objectives:

1. To analyze the specifics of Tsarist policies in the Pruto-Dniester area;
2. To assess the impact of Tsarist policies on the socio-political and cultural-religious life in Bessarabia;
3. To elucidate the effects of imperial policies on the formation of the Bessarabian elite.

Sources of the Research. The specific nature of the topic required a systematic investigation of documentary material dispersed across various institutions, including archives and libraries. The sources can be classified into three major categories: archival documents, published documents, and primary (fundamental) studies.

Research Methodology. The study of social life, education, and spiritual life over such an extensive period can only be thoroughly analyzed and studied through a complex research mechanism utilized by contemporary historical science.

Therefore, rigorous methodological principles specific to historical science have been applied, with the study of the issue constructed on the foundation of the following methodological paradigms: the principle of historicism, the dialectical principle, the principle of objectivity, and the historical-chronological principle. The most effective

scientific methods guiding the research and forming the methodological basis of the work include: the historical method, the comparative method, the analytical method, the method of systematization, the chronological method, and the method of exegesis.

Summary of the Thesis Sections. The introductory part outlines the relevance and importance of the addressed issue, the aim and objectives of the thesis, scientific novelty, theoretical importance, and the practical value of the work, as well as the summary of the thesis sections. The work also contains: a list of abbreviations, three chapters divided into paragraphs, general conclusions and recommendations, and a bibliography.

Chapter I, entitled BESSARABIA IN THE TSARIST PERIOD, analyzes the stages of transition from autonomy to Russian province status, the policies of Russification of the population, and the social reactions of the populace and nobility to the new imperial policies. Additionally, this chapter highlights methods of denationalization affecting both the local administration and the population.

Chapter II of the thesis – EDUCATION IN BESSARABIA – includes an analysis of imperial policies regarding the educational process. Within this chapter, editorial activities and censorship measures are examined. The role of educational institutions in promoting Christian values and the concepts of Russification policies affecting clerical families are also analyzed. The chapter includes an analysis of the activities of the Theological Seminary of Chişinău.

Chapter III, entitled SPIRITUAL LIFE IN BESSARABIA, examines various aspects of the issue, such as the manifestation of religious denominations, the impact of Tsarist Russification policies on the Church, and the public perception of the Bessarabian priest.

The work concludes with a section on Conclusions, reflecting the main theses that emerged from the study of the Tsarist regime's impact on the social, educational, and religious evolution in Bessarabia.

Conclusions

After elucidating the social, political, and religious situation in the Pruto-Dniester area under Russian occupation from 1812 to 1918, we have formulated a series of conclusions that arise from the content of this work. In this doctoral thesis, we have investigated the complex and multidimensional process of Bessarabia's integration into the Russian Empire.

The integration of Bessarabia into the Russian Empire was a multifaceted and intricate process, characterized by a combination of coercion and adaptation, transformation, and resistance. The Russian administration implemented a series of measures aimed at consolidating control over the region and promoting its integration into the Empire. However, these measures encountered various forms of resistance from the local population.

The long-term effects of colonization policies were also evident in the demographic and social structure of the region. Colonization led to increased ethnic diversity and changes in the population structure, impacting social cohesion and interethnic relations. These changes created a complex context in which ethnic and national identities interacted and influenced one another, generating both conflicts and processes of cultural adaptation and synthesis. The local population opposed Russification and colonization policies through various means, including petitions, protests, and acts of civil disobedience.

Culturally and educationally, Russification policies had mixed effects. Although the Russian administration succeeded in imposing the Russian language and culture in many areas of public life, local resistance enabled the preservation and revitalization of Romanian cultural identity. Thus, despite assimilation pressures, the Moldovan national identity continued to exist and manifest through various forms of cultural and political expression, with the peak of resistance represented by the national revival movements at the end of the 19th century.

Our study has highlighted that the annexation of Bessarabia by the Russian Empire in 1812 marked the beginning of a profound transformation within the educational system. The imperial policies were directed towards Russifying the region, aiming to integrate the local population into the cultural and linguistic sphere of the Empire.

Recognizing the significant role of the Church in the social and cultural life of a people, we have analyzed and emphasized its function as a traditional center of spirituality and culture. The intertwining of popular traditions with Christian rites serves as compelling evidence of both the ancient and continuous heritage, as well as the confessional unity of the Romanian people. Therefore, in the second half of the 19th century, the Bessarabian clergy remained dedicated to the perpetuation of national Christian values, striving to preserve not only folklore and traditions but also the values that attest to the antiquity and steadfastness of the Romanian nation in these lands.

Our study finds that religious press contributed to the dissemination of faith teachings while simultaneously imposing imperial concepts through the publications documented in our research.

Although imperialist policies aimed at forming loyal and devoted servants to the Russian state, the Bessarabian clergy continued to serve the Romanian nation and the Orthodox faith with dedication. They preserved and promoted spiritual values and national identity, despite the historically constrained context. The clergy, even though part of a system promoting imperial ideology, were often involved in national revival movements. Throughout the 19th and early 20th centuries, many actively contributed to promoting Romanian national identity by participating in cultural events, writing and publishing works in Romanian, and supporting political initiatives aimed at gaining autonomy and uniting Bessarabia with Romania. These actions highlight the importance of priests not only as spiritual leaders but also as political and cultural actors who played a decisive role in the historical evolution of the region.

The conclusions of this thesis open new research directions,, suggesting the need for further studies on the long-term impact of Bessarabia's integration into the Russian Empire and the ways these historical processes have influenced the development of regional and national identities.